

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๓๐

๑. วาจาสทโท กรณสาธโน เจตนายํ วุตตติ ฯ เตน พุรหมุชาลฎีกายํ เจตนา
 ปิสฺฐนฺวาจา ปิสฺฐนํ วุตติ เอตายาติ วุตตํ ฯ

ตตถ วุตตติติ วทตติติ อตุเถ ฯ เตน สททนีติยํ วจ วิญญตติยํ วาจายํ วุตติ
 วจติ วจนฺติ วจสิ อิจจาทีนิ กตตฺตฺพานิ ฯ ตตถ วุตตติติ วทติ อาชฺยาตปทํ เจตนฺติ
 วุตตํ ฯ น โส อิศฺธิปฺเปโต ฯ

กมฺมสาธโน ปน สทฺเท วุตตติ โส อิศฺธิปฺเปโต ฯ เหฎฺฐา วุตโตว ฯ

วาจาย เจ กตํ กมฺมํ วจีกมฺมนฺติ วุจฺจติ

วจี้ จ วจีกมฺมณฺจ อณฺณมณฺณํ ววตฺถิตาติ

วจีกมฺมววตฺถานเ วุตตฺตมิทํ อฏฺฐวถาจรียะหีติ ตสฺมา สทฺโท ว วาจา น
 เจตนาติ นิฏฺฐเมตถ คนฺตพฺพํ ฯ

ยนฺตฺวฏฺฐสาลินียํ จตฺุหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคตา วาจา สุภาสิตา โหติ
 น พุพฺพาสิตา อนนฺวชฺชา จ อนนฺวชฺชา จ วิญญฺนนฺติ อยํ เจตนา วาจา นามาติ
 วจีกมฺมทวารกถายํ วุตตํ ตํ ยถาวุตตวณฺณนาหิ วิรุชฺฌติ ฯ **(มงฺคลดตฺถทีปนิยา ปจฺโม
 ภาโค/ข้อ ๒๖๐ - ๒๖๑)**

๒. สุภาสิตลภฺษณนฺตฺ ปณฺจหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคตา วาจา สุภาสิตา
 โหติ น พุพฺพาสิตา อนนฺวชฺชา จ อนนฺวชฺชา จ วิญญฺนํ ฯ กตเมหิ ปณฺจหิ ฯ กาเลน
 จ ภาสิตา โหติ สจฺจา จ ภาสิตา โหติ สณฺหา จ ภาสิตา โหติ อตฺถลสฺหิตา จ ภ
 ลิตา โหติ เมตฺตจิตฺเตน จ ภาสิตา โหติ ฯ อิมะหิ โช ภิกฺขเว ปณฺจหิ องฺเคหิ
 ฯเปฯ วิญญฺนนฺติ ปณฺจกนิปาตงฺคฺตฺตรสฺส จตฺตฺถปณฺณาสเก สุภาสิตฺตฺตฺเต วุตตํ ฯ

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล มคธเป็นไทย

๑. วาจาศัพท์เป็นกรณสาธนะ ย่อมเป็นไปในเจตนา ฯ เพราะเหตุนั้น ในฎีกาพรหมชาลสูตร ท่านจึงกล่าวว่า เจตนาชื่อว่าปิสฺสนวจา เพราะอรรถวิเคราะหฺว่า เป็นเครื่องกล่าวคำส่อเสียดแห่งบุคคล ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า วตฺติ ความว่า วทิตฺติ (ย่อมกล่าว) ฯ เพราะเหตุนั้น ในลัทธิตีปกรณฺ์ ท่านจึงกล่าวว่า วจ ธาตุ เป็นไปในวาจาอันเป็นเครื่องให้เข้าใจ (ความ) บทกิริยาว่า วตฺติ วจติ วจนฺติ วจลิตฺติ ดังนี้เป็นต้น เป็นบทกัตตฺวาทก ฯ ในบทกิริยาเหล่านั้น บทว่า วตฺติ แปลว่า ย่อมกล่าว และบทว่า วตฺติ นี้ เป็นบทอาขุยาค ฯ วาจาศัพท์ที่เป็นกรณสาธนะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ทรงประสงค์ในมงคลนี้ ฯ

ส่วนวาจาศัพท์ที่เป็นกรรมสาธนะ ย่อมเป็นไปในเสียง วาจาศัพท์ที่เป็นกรรมสาธนะนั้น ทรงประสงค์แล้วในมงคลนี้ ฯ วาจาศัพท์ที่เป็นกัมมสาธนะนั้น ข้าพเจ้ากล่าวไว้เสร็จแล้ว ข้างต้น ฯ

พระอรรถกถาจารย์ทั้งหลาย กล่าวคาถาประพันธ์ไว้ ในการกำหนดวจีกรรมว่า

ถ้ากรรมอันบุคคลทำแล้วด้วยวาจา ท่านเรียกว่า

วจีกรรม ไชริ วฺจิลลและวจีกรรมท่านกำหนด ซึ่งกันและกัน ฯ

เพราะเหตุดังนี้นั้น ควรถึงความตกลงใจในมงคลนี้ว่า เสียงเท่านั้นเป็นวาจา ไม่ใช่เจตนา ฯ

ส่วนคำใดที่ท่านกล่าวไว้ในถกถาว่าด้วยทวารแห่งวจีกรรม ในอรรถกถาอรรถุสลินีว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เป็นวาจาสุภาษิต มิใช่วาจาทุภาษิต ไม่มีโทษ และเหล่าวิญญูชนไม่ติเตียน วาจาตั้งกล่าวมาแล้วนี้ ชื่อว่าเจตนา วาจา คำนั้น ย่อมผิดจากอรรถกถาตามที่กล่าวแล้ว ฯ

๒. ส่วนลักษณะวาจาสุภาษิต พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในสุภาสิตสูตร ใน
 จตุตถปัณณาสกั ปัญจนินบาตอังกุตตรนิกายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วย
 องค์ ๕ เป็นวาจาสุภาษิต มิใช่วาจาทุพภาษิต ไม่มีโทษ และเหล่าวิญญูชนไม่ติเตียน ฯ
 องค์ ๕ คืออะไรบ้าง ฯ คือ วาจาที่กล่าวตามกาล ๑ ที่กล่าวจริง ๑ ที่กล่าวอ่อนหวาน ๑
 ที่กล่าวประกอบด้วยประโยชน์ ๑ ที่กล่าวด้วยเมตตาจิต ๑ ฯ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
 วาจาประกอบด้วยองค์ ๕ เหล่านี้แล เป็นวาจาสุภาษิต ฯ และเหล่าวิญญูชนไม่
 ติเตียน ฯ ในอรรถกถาสุภาสิตสูตรนั้น ท่านมิได้กล่าวคำอะไร ๆ ไว้ ฯ

ฎีกาสุภาสิตสูตรนั้นว่า บทว่า องฺเคหิ คือด้วยเหตุทั้งหลาย ฯ ธรรมชาติเหล่า
 ไใดอันบุคคลกำหนด คือ รู้ได้ โดยความเป็นเหตุ เหตุนั้น ธรรมชาติเหล่านั้น ชื่อว่า องค์
 คือ เหตุ ฯ ก็ องค์ คัพพั ใช้ในความหมายว่าเหตุ ฯ บทว่า ปญฺจหิ เป็นปัญจมีวิภัตติ
 ลงในเหตุ ฯ บทว่า สมฺนาคตา แปลว่า มาตามพร้อมแล้ว คือเป็นไปทั่วแล้ว ฯ คำ
 สำหรับเจรจา ชื่อว่าวาจา ฯ บทว่า อนนฺวชฺชา คือ เว้นจากโทษมีรากะเป็นต้น ฯ ด้วยบท
 ว่า อนนฺวชฺชา นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงความบริสุทธิ์แห่งเหตุ และความไม่มี
 โทษคือการถึงมีการถึงอคติเป็นต้นของวาจานั้น ฯ เพราะว่าการถึงอคติ เป็นสิ่งอันผู้
 กล่าววาจาจะพ้นจากรากะและโทษะ ยกไว้ห่างไกลทีเดียว เพราะเว้นจากความยินดี
 และความยินร้าย ดังนี้แล ฯ บทว่า อนนฺวชฺชา คือ พ้นจากความติเตียน ฯ ด้วยบทว่า
 อนนฺวชฺชา นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแสดงว่า ความที่วาจานั้น วิญญูชนไม่ติเตียน
 เพราะสมบูรณ์ด้วยอาการทั้งปวง ฯ บทว่า วิญฺญูณํ ได้แก่ เหล่าบัณฑิต ฯ ด้วยบทว่า
 วิญฺญูณํ นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงว่า พวกคนพาล ไม่เป็นประมาณ ในเพราะ
 การินทาและสรรเสริญ ฯ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงองค์เหล่านั้น โดย
 ประจักษ์ จึงทรงย้ำพระวาจานั้น ด้วยพระดำรัสว่า อิเมหิ โช เป็นต้น ฯ ก็นักบรยาย
 พวกอื่น ย่อมบัญญัติแม้ซึ่งวาจามีมุสาวาทเป็นต้น ที่ประกอบด้วยอวัยวะมีปฏิญญา
 เป็นต้น ด้วยบทมีนาม เป็นต้น และด้วยสมบัติคือ ลิงค์ วจนะ วิภัติ กาล และการก
 อันใดว่า เป็นวาจาสุภาษิต พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงปฏิเสธวาจานั้น ฯ ความจริง วาจา
 แม้ประกอบด้วยอวัยวะเป็นต้น เห็นปานนั้น ก็ชื่อว่า เป็นวาจาทุพภาษิตแท้ เพราะนำ
 ความพินาศมาให้ทั้งแก่ตน ทั้งแก่ชนเหล่าอื่น ฯ

ในปัญจนินบาตอังกุตตรนิกาย พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสลักษณะแห่งวาจา
 สุภาษิตไว้ ๕ ประการ ด้วยประการฉะนี้ ฯ ส่วน ในสุภาสิตสูตร ในตติยวรรค แห่ง

สุดตนิบาต ตรัสไว้ ๔ ประการ ๑ สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ใน
 สุภาสิตสูตรนั้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เป็นวาจาสุภาษิต มิใช่
 วาจาทุภาษิต ไม่มีโทษ และเหล่าวิญญูชนไม่ติเตียน ๑ องค์ ๔ คืออะไรบ้าง ๑ คือ
 ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมกล่าวคำเป็นสุภาษิตเท่านั้น ไม่กล่าวคำ
 เป็นทุภาษิต กล่าวคำเป็นธรรมเท่านั้น ไม่กล่าวคำไม่เป็นธรรม กล่าวคำเป็นที่รัก
 เท่านั้น ไม่กล่าวคำไม่เป็นที่รัก กล่าวคำสัตย์เท่านั้น ไม่กล่าวคำเหลวไหล ๑ ดูกร
 ภิกษุทั้งหลาย วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล เป็นวาจาสุภาษิต มิใช่วาจาทุพ-
 ภาษิต ไม่มีโทษ และเหล่าวิญญูชนไม่ติเตียน ดังนี้ ๑

พระราชสิริธรรมเมธี ติสฺสโร วัดเบญจมบพิตร...แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี...ตรวจแก้.